7 సంస్కారి

'కవి సార్వభౌములు శివరావు గారికి—'

ఆ వాక్యం చదవగానే ఒక శీతల ప్రవాహం వెన్నెముకలోంచి త్వరితగతిని శివరావులో ప్రవహించింది. తను కవిత్వం రాయటం మానుకొని రెండేళ్ళయింది. ఒక పూర్తి పంచవర్ష ప్రణాళిక కంతా రాసినా తనను పై విధంగా సంబోధించిన వారెవ్వరూ లేరు. తను రాసిన కవిత్వం ఎప్పుడూ వివాదగ్రస్థంగానే ఉండేది. అదీ తీవ్రరూపాన లేకుండటంవల్ల సాహిత్యంలో అగ్రస్థానాలను ఎన్నడూ అందుకోలేదు.

కవిత్వం రాయటం సంస్కృతిలో ఒక భాగమనీ, ఫాషన్ అనే ధోరణిలోనే తాను రచనలు సాగించాడు. ముఖ్యంగా శృంగార కవిత్వం-అంటే భావకవిత్వాన్నే ఉపాశించాడు. తన బాబుల్లాగు ఆ కవిత్వాన్ని సాధన చేసి రాసినవాళ్ళు తనకన్న ముందే పుట్టి ఆ పేరంతా స్వంతం చేసుకోవటం వల్ల, తను రాసింది అంతగా రాణించలేదు. ఇలా కాదని సాహిత్య సభల్లో గొంతెత్తి పాడి చూశాడు. కాని ఆశించిన 'ఎఫెక్టు' రాలేదు. తన స్నేహితుల్లో కొంతమంది బాగుందన్నారు. మిగతావారు-అంటే కవిత్వమంటే బాగా తెలిసినవారు ఎలాటి అభిప్రాయమూ చెప్పకుండా నవ్వి ఊరుకున్నారు.

బహుళ ప్రచారం లేనిదే ఏదీ రాణించదనే సత్యాన్ని తెలుసుకొని కేవలం పత్రికల్లో అడపాదడపా ప్రచురించబడట మొక్కటే చాలదని గ్రహించి-అంతవరకూ తాను రాసిన కవిత్వాన్ని ఐదారు సంపుటాలుగా అచ్చొత్తించాడు. భావకవిత్వానికి అగుణంగానూ అందచందాలు చిందేట్లు గానూ ఉండే నిమిత్తం ఫెదర్ వెయిట్ కాగితంమీద పేజీకి పదహారు లైనులే వేయించి. చాకలి పద్దులు రాసుకునేందుకక్కడా వీలుగా ఉండేట్లు

సైడ్ మార్జిన్‌లు వొదిలి ప్రచురించాడు. ఐతే ఎంతకూ కాంప్లిమెంటరీ కాపీలుగా అవి చెల్లినవే కాని నిజంగా వెల చెల్లించి కొన్నవారిని వేళ్ళ మీద లెక్కించవచ్చు.

రెండువేల రూపాయిల కరెన్సీ నోట్లూ సాహిత్యరూపాల్ని ధరించి కట్టలు కట్టలుగా కొంపలో నిలవ ఉన్న కారణాన ఇల్లు చాలా ఇరుకైంది. భావకవిత్వం నల్లులకు ఎంతో ఇష్టమేమో? కవితలోని శృంగారాన్ని చదివి వంశాభివృద్ధి కార్యక్రమాల్ని అవి తీవ్రంగా అమలు జరిపినవి. పుస్తకాల లోంచి భావుకుని తలకాయలోంచి వచ్చిపడే ఆలోచనా తరంగాలవలె పుట్టలు పగిలిన విధంగా బైటపడి నల్లులు ఇల్లంతా అల్లుకొన్నవి. ఈ బాధపడలేక నల్లుల కారణంగా శరీరాలు పూర్తిగా గుల్లలు కాకముందే, ఇల్లాలు ఇద్దరు పిల్లల్నీ తీసుకొని పుట్టింటికి వెళ్ళిపోయింది. నలుగురినీ పీక్కుతినే నల్లులు తన నొక్కణ్నే పీక్కుతిన నారంభించినవి. రాత్రులు నిద్రపోనీక కవిత్వాన్ని గూర్చి ఆలోచింపజేయటం కవిత్వోపాసనకు ఆరోగ్యకరమైన చిహ్నమే కాని, ఆరోగ్యానికి యెంతో భంగకరమనే విషయం రుజువైంది.

'పుస్తకాలకు నల్లులు కాకుండా చెదలుపట్టి ఉంటే బాగుండేది' అని పించింది. అయితే భావకవిత్వం కేవలం నల్లులకే ఇష్టమైతే తనేం చేయ గలడు?అధవా అది చెదలక్కూడా ఇష్టమైన పక్షంలో అవి యీ కవిత్వాన్ని మాత్రమే ఆరగించి ఊరుకునేవికావు. ఇంట్లో ఉన్న ఇతర పుస్తకాలనూ, గుడ్డలను కూడా విందారగించి ఉండేవి! ఆ విధంగా చూస్తే చెదలకన్న నల్లులే నయ మనిపించింది!

కాంప్లిమెంటరీ కాపీలు యివ్వదగిన మిత్రులు ఆ ఊళ్ళో మరి లేరు. ఇతర ఊళ్ళకు పంపేందుకు పోస్టేజికూడా భరించవలసి వుంటుంది. పుస్త కాల కట్టలు వొదలకపోతే మరి లాభం లేదు. అప్పులిచ్చినవారికి కనిపించ కుండా కట్టల వెనకాల దాక్కోవటం మినహాగా, యీ కట్టల గుట్టలవల్ల మరో ఉపయోగమూ లేదు. అందుకని సెకండ్ హాండ్‌లో వాటిని వొది లించేందుకు శివరావు నిశ్చయించుకున్నాడు.

సెకండ్‌హాండ్ వ్యాపారి ఆ కట్టల్ని చూసి మూర్ఛపడబోయి అంత లోనే తమాయించుకొని పెదవి విరిచాడు. త్రివర్ణ ముఖచిత్రాలతో ఉండే

పాకెట్, లేక జాకెట్ పుస్తకాలకు తప్ప ఈ క్రౌనుసైజు-అందులోనూ కవిత్వం అసలు నడవ దన్నాడు. అందులోనూ ఆకలి కవిత్వ మొచ్చి శృంగారాన్ని తుడిచేసిం దన్నాడు. ఆకలి తీరాక కదా ప్రణయం అనే అభిప్రాయాన్ని వెల్లడించాడు. పైగా మానవ రక్తాన్ని మాత్రమే ఆహారంగా స్వీకరించే నల్లులు కోకొల్లలుగా ఉన్నందుకు భయపడ్డాడు.

ఇదంతా విన్నాక శివరావు గుండెలు జారినవి. తన ఈ కవిత్వం నీడల్లే యీ జీవితమంతా విడనాడక-తననూ, తన కుటుంబీకుల్నీ పీకి, పీల్చి, పిండి చేస్తుందేమోనని భీతిల్లాడు. కొన్ని వందల రూపాయలన్నా వస్తా యనుకున్నాడు; ఇప్పుడు ఈ సెకండ్‌హాండు బుక్ కిల్లర్‌గాడికి ఉచితంగా నైనా ఇచ్చేమార్గమేదైనా వున్నదా అనే తీవ్రాలోచనలో పడ్డాడు. 'హతవిధీ! కవిత్వానికి ఏం దుర్గతి పట్టిందయ్యా!' అనుకున్నాడు మనస్సులో.

అంతలోనే సెకండ్‌హాండు బుక్ కిల్లర్‌గాడు ధోరణి కాస్త మార్చాడు: "తమ కవిత్వం అద్భుతమని అనేకులు అంటూండగా విన్నాను సార్!" అన్నాడు.

ఎవరా అన్నవాళ్ళు? తన ఎదుటికొచ్చి అనరేం? తన వాల్యూములు కొనకపోతే మానె-చదువుకొని తిరిగి తెచ్చిస్తామని తీసుకువెళ్ళి-మళ్ళీ ఇవ్వకుంటే తానెంత ఆనందించేవాడు! కవిత్వం వేసిన చురకలకు ఇప్పుడిప్పుడే తను కాస్త తెలివిగా, తార్కికంగా ఆలోచించ గలుగుతున్నా డనిపించింది.

"తమది చాలా బరువైన సాహిత్యం!"అని ఆ సెకండ్‌హాండు (నిజానికి తన పుస్తకాలు ఫస్ట్‌హాండు - వీడి హస్తం పడుతుండగా అవి సెకండ్‌హాండు అవుతవి) పుస్తకాల వ్యాపారి లాల్చీ పక్కజేబులోంచి, యమపాశాన్ని గుర్తుకుతెచ్చే స్ప్రింగ్‌బాలెన్స్ తీశాడు.

తన కవితా కన్యను (కన్యేమిటి తన శార్థం! దాని కన్నెచెర ఎన్ని హెడ్డింగులకింద తాను కవితా వ్యాసంగాన్ని సాగించాడో అంతమంది పిల్లల్ని కన్నా అవ్వయి ఉండాలి ఈపాటికి!) కేవలం తూకానికి కొనేందుకు యీ వ్యాపారిగాడు సిద్ధపడ్డా డన్నమాట! ఇంకా వందల లెక్కలో యీ పుస్తకాలు వదులుతాయోమోనని తాను ఆశించాడు. ఇప్పుడు 'కాదూ కూడ' దంటే ఈ సాహిత్యపు బరువు ఇంకా తన భుజస్కంధాల మీదనే ఉండి, నల్లుల వర్షాన్ని కురిపిస్తూనే ఉంటుంది.

"ఎట్లా?" అన్నాడు శివరావు నీరసపడిపోయి.

వ్యాపారి వెకిలి నవ్వు నవ్వి "చూశారూ! ఈ పుస్తకం చిన్నది: వేరు శెనక్కాయలుకూడా కాదు, వాటి పప్పుల పొట్లాలకుతప్ప ఈ కాగితం మరెందుకూ పనికిరాదు. అందుకని మణుగు రెండున్నరకన్నా పడదు కవి గారూ! ఈసారి దీనికి డబుల్ సైజులో వేయించండి. అప్పుడు మణుగు మూడు రూపాయలదాకా ఇవ్వగలను!" అన్నాడు.

ఇంకా అచ్చు వేయటమే! వీడు-ఈ వ్యాపారి తనను ఎంత మూర్ఖుడి కింద జమకడుతున్నాడో స్పష్టంగా తెలుస్తూనే ఉన్నది.

"రేటు మరీ అధ్వాన్నంగా ఉందే?" అన్నాడు శివరావు సణుక్కుంటూ.

వ్యాపారి గొంతుక్కూర్చున్నవాడల్లా లేచి నిలబడ్డాడు.

శవవాహకునివలె వచ్చి, ఆ శవాన్ని లాగెయ్యకుండానే పెట్టాంటే ఎంత కష్టమవుతుందో శివరావు బాధ అలా తయారయింది.

"సరే, కానీ—"

కట్టతర్వాత కట్టగా తూకం వేశాడు ఆ వ్యాపారి. తూకంలోకూడా మోసం ఉన్నట్లే తోచింది కవిగారికి. ఏమన్నా అంటే వ్యాపారం చేయకుండా వెళ్ళిపోతాడేమోనని శివరావు భయం.

"ఇన్ని పుస్తకాలు యెవ్వరూ కొనరండీ!" అన్నాడు వ్యాపారి.

ఒక్కవిషయంమాత్రం శివరావుకు స్పష్టమైంది. ఫస్టుహాండులో కన్న సెకండ్ హాండ్‌లో పుస్తకాలకు అమ్మకం యెక్కువ. ఈసారి వేస్తే సెకండుహాండు పుస్తకమే వేయాలి!

మొత్తమంతా పౌనుల్లో కూడాక "నల్లుల బరువు కనీసం అయిదు పౌనులన్నా ఉంటుంది. కనుక అది తీసెయ్యా" అన్నాడు వ్యాపారి. శివరావుకు ఇది న్యాయంగానే తోచింది. ఎంత రక్తం అవి తాగి ఉంటావో అంచనాలు వేస్తే, నిజానికి మరో అయిదు పౌనులు కూడా తీసెయ్యవచ్చు.

రాగాపోగా మొత్తం ముప్ఫయిరెండు రూపాయల చిల్లర వచ్చింది. చిల్లర తన బక్షీసుకింద వేసుకొని ముప్ఫయిరెండూ ఇచ్చాడు వ్యాపారి.

ఫెదర్‌వెయిటు పేపరు కావటంవల్ల బరువు రాలేదు; బోడిసాహిత్యం! తనది బరువైన సాహిత్యం అన్న ఈ వ్యాపారిగాడికూడా ఆ బరువు తెలిసిపోయింది. సాహిత్యోపాసనకు ఆ క్షణంలోనే స్వస్తిచెప్పాడు శివరావు. రాసి పడేస్తే యెప్పటికైనా అచ్చువేయించవలసిన ఖర్మ నెత్తిమీద ఉంటే-నల్లులూ. తూకం, ఇల్లాలిపోరూ మొదలైనవి తనను చుట్టుముట్టే ప్రమాదం ఉంటుంది గనుక కలంతో కవిత్వంమాత్రం రాయకూడదని ప్రతిజ్ఞ పట్టవలసి వచ్చింది. తన సాహిత్యం తరలిపోతూంటే-పాలివ్వని పశువును కసాయివాడు తోలుకు పోతున్నప్పుడు ఆసామి మనస్సు యెలా వుంటుందో శివరావుకు ఇప్పుడు బోధపడింది.

బిడ్డ చచ్చినా పీతికంపు పో లేదన్న విధంగా పుస్తకాల కట్టలు తరలిపోయినా గోడల్ని ఆశ్రయించుకున్న నల్లులు వదలలేదు. ఇది పని కా దని శివరావు యిల్లు మార్చి ఇల్లాలిని పిలిపించుకున్నాడు.

"మీ బోడి సాహిత్యం విలువ ముప్ఫయిరెండు రూపాయలన్న మాట!" అన్న దతని యిల్లాలు. "రెండువేలు తగలేసి-కొండను తవ్వి ఎలుకను పట్టినట్లుగా ముప్ఫయిరెండు సంపాయించారు! ఎకరం పొలం అమ్మి చేసిన నిర్వాకం ఇది! రెండువేలకూ-రెండు చంద్రహారాలు వచ్చేవి!" అని ఆమె మెడ తడువుకున్నది.

కవిత్వమంటూ రాసినవాడు కనుక శివరావు దూషణ. భూషణలకు అతీతుడుగా ఉండక తప్పలేదు.

—నాటికి నేడు యెవరో తనను 'కవిసార్వభౌములు'గా పేర్కొంటే, కవిత్వానికి చుట్టూ వున్న ఆనాటి తామరతంపరంతా జ్ఞాపకం రాక తప్పలే దతనికి.

ఎవరో ఏ రోడ్డు పక్కనో కారు చౌకగా వచ్చిందని తన పుస్తకం చదివి తనను 'కవిసార్వభౌమా!' అని సంబోధించ బుద్ధయి ఈ వుత్తరం రాసి వుండవచ్చు. సెకండుహేండులో సర్క్యులేషన్ అత్యధికం కావటం, ఫస్టుహేండులో - అంటే సింహద్వారాన ప్రజల మనసుల్లో జొరబడలేనివారికి సెకండుహేండు-అంటే దొడ్డిదోవన ప్రవేశం కలిగే అవకాశం వుండటం ఒక వీలైన పద్ధతి. ఆంధ్రకవుల కీర్తి చచ్చాక కాని రాణించ దనేది

నిజమే ననిపించింది. ఎందుకంటే తను కవిగా చచ్చి రెండేళ్ళయింది. ఇప్పుడుకదా తన కీర్తిని తాను చెవులారా వింటోంది, (తను నిజంగా చనిపోక పోవటం ఒక ప్రత్యేకత, అదృష్టమూను)

ఈ రాసింది యెవరా అనే ఆతృతతో వుత్తరం చివరి సంతకం చూశాడు; ఆ దెబ్బకు ఒకింత మూర్ఛిల్లాడు కూడాను. ఎందుకంటే 'విద్యుల్లత' అనే ఆ సంతకం నిజంగానే మెరుపుతీగెను ముట్టుకున్నంత షాక్ తినిపించింది.

నమ్మకం కలగని కళ్ళకు గట్టి నమ్మకం కలిగించేందుకు ఉద్దేశించబడిన తెల్లని కాగితం మీది నల్లని అక్షరాలు చెక్కుచెదరటంలేదు. కవిగాడి భావాల్లోంచి సజీవతను పొందిన కవితా కన్య (?) అతనికి సాక్షాత్కరించింది. వంకర్లూ, కొంకర్లూ తిరిగిన తెలుగు అక్షరాల జిలిబిలి రాత వొంపులు, సొంపులు దిద్దుకున్న నవయువ్వని ఆ వుత్తరంలోంచి ఆతనికి సాక్షాత్కరించటమే గాక-మృదుమధురమైన తన గాత్రంతో వీణాతంత్రుల వలె ధ్వనించేవిధంగా నిండు పున్నమినాటి చందమామను బోలిన ఆమె ముఖంలో రెండు వొంపులు తిరిగిన సెలయేటి చందాన ఉన్న ఆమె చిన్న నోరే ఆ వుత్తరాన్ని స్వయంగా చదివి వినిపించింది. (ఇలాటి సంఘటన సినిమాల్లో చూడటంవల్ల పిక్చరైజేషన్‌లో అది యెలా ఉండాలో నిర్ణయించిన అతని ఊహే ఇందుకు కారణమై ఉండొచ్చని తెలివిగల మా పాఠకులకు వేరుగా వివరించ నవసరం లే దనుకుంటాను)

"రెండేళ్ళక్రితం తమ కవిత్వం చదివి సమ్మోహిత నయ్యాను. ఆనాటినుంచీ తమ దర్శనం యెన్నటికన్నా అవుతుందా అనీ, అంతవరకూ యీ ఇలలో, కలలే శరణ్యమనీ తేల్చుకొన్నాను. వారంరోజులక్రితం మీరు మా వీధినపోతూంటే యెవరో ఫలానా అని చెప్పారు. నిజం చెప్పొద్దూ-కవిత్వం యెంత ఫసందుగా ఉంటుందో వ్యక్తి అంత వికారంగా ఉంటాడని తలపోసిన నాకు ఆశాభంగమే అయింది.

నవయువ్వన సుందర రూపంలోనుంచే ఇంత రసవత్తర కవిత్వాన్ని అందించేందుకు నిర్ణయించిన విధిని యెంతో మెచ్చుకున్నాను. మీరు నన్ను రెండువిధాలా ఆకర్షించారు. కవిత్వంతో హృదయాన్నీ, ఆత్మనూ ఆకట్టుకున్నారు; రూపలావణ్యంతో శరీరానికి పులకలెత్తించారు.

మీ కవిత్వం చదవక పూర్వమే నాకు వివాహ మవటం ఒక దుర దృష్టం. నా భర్త అరసికుడని వేరుగా వివరించ నవసరంలేదు. అయితే నన్నింత గాఢంగా, బలంగా ఆకర్షించిన మీకు దూరదూరంగా ఉండటం కన్నా ఆత్మహత్య నయ మనిపిస్తోంది. కోర్కెల తీవ్రత-అందునా ప్రణయ శక్తిముందు మన సామాజికాచారాలూ, కట్టుబాట్లూ చట్టాలూ-అందాకా ఎందుకు, సామాన్యమానవులమైన మనమే యెంతో అల్పులమైపోతాము. లేక వాటిని తీర్చుకునే అవకాశాలను కష్టపడి సాధించి, అనుభవించి అధికులమై పోతామేమో మీరే స్వయంగా వివరించాలి, మీకూ వివాహమై పోయిందని విన్నాను. కనుక మన ప్రణయం అతిపవిత్రమైనది కాకున్నా కనీసం దాని ధోరణిలో అది పవిత్రమైనదిగానే ఉండగలదని నా నమ్మకం.

ప్రవరుణ్ణి చూసిన వరూధిని అంతర్యం కూలంకషంగా తెలిసిన మీకు నా మనస్సును ఇంకా విప్పిచెప్ప నవసరంలేదు. మీ శృంగార కవిత్వం లోని రసికత్వాన్ని తృప్తిదీరా అనుభవించాలని తహతహ లాడుతున్నాను.

రేపు మా ఆయన కాంపుకు వెళ్తున్నారు. రేపు సాయంత్రం అయి దింటికి మిమ్ము మా ఇంటికి ఆహ్వానిస్తున్నాను. ఆ తరువాత విషయాలు మదనుని కదనంలో ముఖాముఖీ, బాహాబాహి మన శరీరాలే మాట్లాడు కుంటవి.

రసికులు నా ఆహ్వానాన్ని తిరస్కరించరనీ, కాముని కదనానికి వెన్నివ్వరనీ గాఢంగా నమ్ముతున్నాను.

మీ దాన్ని
విద్యుల్లత."

నిజానికి కొంచెం చలిచలిగావున్నా శివరావుకు చిరుచెమట్లు పట్టినవి.

అసలీ వుత్తరం తనకేనా ననే మొదటి సందేహం తీరేందుకు కవరు మీద ఎడ్రస్ చూశాడు. తన పేరూ, పేటా స్పష్టంగా వున్నవి. ఎటొచ్చీ ఇంటిపేరు లేదు. తనలాటి జగమెరిగిన బ్రాహ్మడికి జందె మెందుకు అని పించి సరిపెట్టుకున్నాడు.

ఆ తరువాత ఉత్తరంలోని విషయాలను మరో రెండుసార్లు పరిపూర్ణంగా చదివి ప్రతి అక్షరమూ అర్థంచేసుకొని ఆ యా వాక్యాలను తనలో తను తర్కించుకోసాగాడు.

తన రచనలు చదివి ఆమె సమ్మోహిత కావటం నమ్మదగని విషయ మేమీ కాదు. తాను రచనల్లో వొలకబోసిన శృంగారమంతా ఆమె వయ స్సునుబట్టి అయితేనేం, తత్వాన్నిబట్టి అయితేనేం, ఆలోచనా ధోరణినిబట్టి అయితేనేం ఎంతో నచ్చి ఉండొచ్చు. అందుకనే మెచ్చి వుండొచ్చు. కొంత మంది పాఠకులకు కొన్నికొన్ని రచనలు యెంతో బాగుండవచ్చు. తనకున్న కొద్దిమంది పఠితల్లోనూ ఈమె ఒకతె అవవచ్చు.

ముఖ్యంగా సెకండుహేండు వ్యాపారి కారు చౌకగా తన పుస్తకాలు తూకానికి కొని, అంత కారుచౌకగానూ సర్క్యులేషన్‌లో పెట్టి వుండటం వల్ల జనబాహుళ్యానికి అందుబాటులోకివచ్చి తనకు పాఠకుల సంఖ్యను పెంచింది. చౌకగా అమ్మే అవకాశమున్న ప్రతివస్తువూ నలుగురికీ చేరుతుం దనే సత్యం రుజువైంది. సాహిత్యానికి నిజమైన ప్రచారం సెకండుహేండు వ్యాపారి చేతుల్లోనే ఉన్నది. ఈ వాటం కనిపెట్టే అమెరికా, రష్యా మొద లైన దేశాలు దాదాపు తూకానికి అమ్మేరేటుకు తమ తమ సాహిత్యాలను ఓడల పరిమాణాల్లో ఇతర దేశాలకు సరఫరాచేసి బహుళ ప్రచారాన్ని సాధిస్తూన్నవి!

ఏమైతేనేం తాను రచయితగా చలామణి అయే రోజుల్లో లేని మెప్పు కోళ్ళు ఇప్పుడు వరదరూపాన వచ్చిపడి ఊపిరాడనంత పనయింది. అజ్ఞా తంలో పడిపోయి ఉన్న రచయిత ఒక్కసారిగా సమాధిలోంచి లేచివచ్చే భూతంవలె విరుచుకు పడుతున్నాడు. మళ్ళీ రచనలు సాగించాలని చేతులు గులగుల్లాడినా—ఉన్న ఎకరంన్నర పొలమూ, కోరమీసాల సెకండుహేండు పుస్తకాల వ్యాపారీ గుర్తుకురావటంతో వేళ్ళు కాస్త వెనకాడినవి.

వారంరోజులక్రితం బహుశా ఆవీధిన నడిచి ఉండొచ్చు! అప్పు డామె తనను చూసి తీవ్రమైన మోహానికి గురయ్యానని చెపుతోంది! సరిగ్గా వరూధునీ ప్రవరుని వ్యవహారంగా ఆమె చేసిన పోలిక అత్యద్భుతం! ఆమెలో కూడా రసజ్ఞతా, కవితా శక్తీ, యుక్తీ ఉన్న వనేది సుస్పష్టం.

అయితే తాను ఏమంత పెద్ద అందగాడేం కాదు. మరి ఆమె కంటికి నవమన్మధునివలె కనిపించి ఉంటాడంటే నమ్మదగ్గ విషయంగా తోచలేదు. కాని ఇలాటివి నమ్మకుంటే మనసుపొందే ఆవేదన, బాధ నమ్మేట్లుగా చేసే వరకూ ఊరుకోవు కదా!

ఎందుకైనా మంచిదని పడకగదిలో వున్న నిలువుటద్దం ముందు నిలబడి తను అందంగా కనిపించే ఏంగిల్స్‌లోకి వొంగి అద్దంలో తొంగి తొంగి చూసుకొని, తానుకూడా అందగాడేనని తీర్మానించుకున్నాడు. ఇది కేవలం తన తీర్పు; బహుశా ఆమెకూడా తనను-తాను మెచ్చుకొన్న ఏంగిల్స్‌లోనే చూసి మనోవికారానికి గురై ఉండొచ్చు. అంతకుపూర్వమే తన రచనలూ, అందులోని శృంగారమూ ఆమెను లోబరుచుకొని ఉండటంవల్ల తను సాక్షాత్కరించినప్పుడు ఆ ఊహించుకొన్న అందచందాలను కూడా తన రూపురేఖా విలాసాలతో పెనవేసుకొని మోహనాకారుడనే అభిప్రాయపడే ఉండొచ్చు.

అసలు అందమంటే ఎవరి కొలబద్ద వారికే ఉన్నది. ముఖ్యంగా కంటికి కనిపించేది మాత్రమే అంద మనుకోవటం కేవలం అజ్ఞానం. హృదయ సౌందర్యం, ఆత్మసంస్కారం మొదలైనవికూడా లెక్కకు వస్తవి. ఆ మాటకొస్తే ప్రవరుడు బూడిదగుమ్మడికాయలాటి తలతో, పిలకతో, విభూది రేఖలతో, కాషాయవస్త్రాలతో గున్న మామిడిచెట్టును గుర్తుకు తెస్తూ, పొన్నకాయల్లే ఉండేవాణ్ని-చూసీ చూడగానే-అందాలరాశి, దేవకన్య నవయవ్వని, కళాపిపాసి వరూధిని ఎందుకు తలక్రిందులుగా ప్రణయ సాగరంలో పడిందీ? ఈనాడు ఆ ప్రవరుడే సాక్షాత్కరిస్తే మెరకవీధిలోని మురికి సరుకుకూడా చికాకుపడుతుంది. కనుక తాను మెచ్చింది, రంభ అనే సిద్ధాంతంప్రకారం ఈ విద్యుల్లత తన ప్రణయబంధంలో పడిన పిట్ట అయింది! ఏయే కారణాలవల్ల ఎవరి కంటికి ఎవరు అందంగా ఉండగలరో చెప్పట మెలా?

ఈవిధంగా తాను విద్యుల్లతకు స్వప్నసుందరు డయ్యా డనేందుకు ఆమె స్టేటుమెంటే ప్రబల సాక్ష్యం. అందులో సందేహ పడవలసిం దేమీ లేదు. పోతే ఇప్పుడు తనను పట్టి పీడించే సమస్య ఏమిటంటే- ఈ విద్యుల్లతను తాను స్వయంగా చూడలేదు! ఆమె ఎంత అందగత్తో, లేక వికారో తనకు తెలియదు. అందవిహీన అయే పక్షంలో ఆమె కంటికి తాను నవయవ్వనుడైన రాకుమారుడుగానే తోచి ఉండొచ్చు.

పేరునుబట్టి మనిషి అందచందాలు అంచనాలు వేయటం చాలా పెద్ద పొరపాటని స్వానుభవం చెపుతూనే వున్నది. వికారంగా ఉండే స్త్రీ పేరు

'సుందరి' అవవచ్చు. ఈ పేర్లు ఎవరికీ స్వంతంకానీ, వాటిమీద కాపీరైటు హక్కుల్లాంటివి కానీ, కనీసం ఎవరి అనుమతన్నా పొందవలసిన అనసరం కానీ లేకుండటమూ, సరిగ్గా విరుద్ధ ధ్వనిని ఇచ్చే విధంగా పేర్లు పెట్టు కున్నా అడిగే దిక్కూ, దివాణమూ లేకుండటమూ తాను ఎరిగి వున్న విషయమే!

ఉత్తరం చదివి ఆమె కళాహృదయాన్నీ, సంస్కృతినీ మెచ్చుకొని ఆమెను ఊహల్లో తన కవితా నాయకిగా, స్వప్నసుందరిగా రూపొందించు కున్నమాట నిజమే. వలచివచ్చిన వనితని ప్రవరునివలె అలుసు చేయ కుండానే, ఆమెపట్ల తన ఆపేక్షనూ, ప్రణయాన్నీ, ఉద్వేగ ఉద్రేకాలనూ పెంపొందించుకొని కవితావేషానికి వీటిని జోడించి కొద్ది క్షణాలు ఊహా కాశంలో ఊయల లూగి, అంతలోనే కాలికింద గట్టి భూమి ఉన్నదని నిశ్చయంగా తెలుసుకొని కిందికి దిగాడు-శివరావు.

ఈ తర్కాల ప్రకారం తాను ఆమెను శరీరంలోపల దాగి ఉన్న మనస్సునూ హదయాన్నీ కవిత్వంతోనూ, బైటికి కనిపించే శారీరక భాగాలతో శరీరాన్నీ ఆకర్షించా డనేది రుజువైంది. ఇది కేవలం తన ఊహ మాత్రమే కాదు. ఉత్తరంలోని 3 వ పేరా యీ విషయాన్ని నిస్సందేహం చేస్తున్నది.

ఇక రుజువు కావలసిం దేమిటంటే ఉత్తరంలోని 6 వ పేరాలో ఉదహరించిన....'మదనుని కదనంలో....బాహాబాహి' వ్యవహారంలో తన రసికత్వాన్ని ఎన్ని విధాలుగా వాలకబొమ్మాలో ప్రత్యక్షంగా నిరూపించట మొక్కటే.

ఈ ఆహ్వానంతో మనసు చలించి, వొళ్ళు పులకరించి సలపరం పుట్టిన మాట నిజమే కాని-మరింత లోతులకు వెళ్ళి ఆలోచిస్తే పైకి కనిపించే తళతళల వెనుక ఉన్న నికరమైన ముడిసరుకు తాలూకు వికారమూ, ప్రమాదంకూడా పొడచూపినవి.

పెళ్ళి చేసుకొని భర్తచాటున ఉండే భామ, వలచి, పిలిచినా, వెళ్ళటం ధర్మమా అనేది మొదటి ప్రశ్న. అనుభవాలకూ, ధర్మాధర్మాలకూ పొత్తు కుదరదు. సమానాంతర రేఖలవలె అవి ఎన్నటికీ కలుసుకోవు. ఒకో కొత్త అనుభూతి కొరకు, ఒకో ధర్మాన్ని అతిక్రమించి తీరాలి. ఆమె కోరికలోనే

ఆ విషయం రుజు వవుతోంది. ధర్మవిచారణ మాటకొస్తే ఆమె అధిగమించే ధర్మం, తాను వదులుకోవలసిన నీతికన్న అత్యధికం. అయితే ఆమె నిర్ణయం ఆమెది; తనదానికి తానే బాధ్యుడు.

ఇక ప్రమాదమంటే-ఎవరి సంసారాల్తో వారు కష్టసుఖాలను అనుభవిస్తూనే కాలం గడుపుతూ సామాజిక శాంతిభద్రతల్ని కాపాడుతున్నారు. విచ్చలవిడి వ్యవహారమే కనుక అయితే ఎంత గందరగోళంగా యీ గోళం రూపొంది ఉండేదో ఊహించటానికే భయంకరంగా ఉంటుంది. భార్యాభర్తల్లో ఏ కారణం చేతనైనా ఎవరో ఒకరు తప్పుదారి పట్టేట్లయితే రెండోవారు సరిదిద్దటం, లేదా, ఇరుగుపొరుగుల పెద్దమనుషులు రాజీ చేయటంలాటివి జరుగుతూనే వున్నవి. అంతే కాని చీటికీ మాటికీ ఏవో క్షణికోద్రేకాల కారణంగా సంసారాలు విచ్ఛినం కావటం లేదు కదా!

ముఖ్యంగా కుటుంబ గౌరవ మర్యాదల్ని కాపాడే నిమిత్తం దంపతులు ఎంతో కృషి చేయటం తనకు తెలియనిదేం కాదు. భర్త జూదగాడై, తాగుబోతై, క్రూరుడై-చివరకు నపుంసకుడు అయినప్పటికీ ఏదో రకంగా సర్దుకొని వెళ్ళే ఇల్లాళ్ళు తన తలవెంట్రుకలంతమంది ఉన్నారు. సంసారం చితికిపోకుండానే, బజారుపా లవకుండానే ఎవరి కోరికల్ని వారు చాటుమాటుగా తీర్చుకునే రకాలూ ఉన్నవి. ఇక్కడ కోర్కెలకూ, సామాజిక శాంతికీ ఒక ఘర్షణ వున్నది. సమాజం కళ్ళు కప్పి కోర్కెలను తీర్చుకోవటం ఉత్తమమైన పద్ధతిగా శతాబ్దాల తరబడి మానవుడు ప్రయోగాత్మకంగా రుజువుచేసే వున్నాడు. అంటే సంసారం చెడకుండానే తెలివిగా మేనేజ్ చేయడమన్నమాట!

ప్రస్తుతం విద్యుల్లత యీ తరగతిలోనే వున్నది. భర్తతో పొత్తు కుదరకున్నప్పటికీ, సంసారం పాడవటానికి ఆమె అంగీకరించని ధోరణి స్పష్టంగా తెలుస్తూనే వున్నది. అందుకనే భర్త కాంపుకు వెడుతున్నాడు కనుక ఉపభర్తగా తన కీ ఆహ్వానాన్ని పంపించింది.

అయితే విధివశాన ఆ భర్తగాడు సాక్షాత్కరిస్తే తన గతేంకాను? ఇల్లు విడిచి వెళ్ళలేని ఇల్లాలి వ్యవహారం తరువాత చూసుకుంటాడా అరసికుడైన భర్త. ముందు తన భరతం పట్టించి ఆ అరసికత్వాన్ని పెద్ద పెద్ద డోసుల్లో ప్రయోగిస్తే శారీరకంగానేగాక మానసికంగా కూడా తాను

ఎంతో వేదనను అనుభవించవలసి వుంటుంది. కాపరాలు తీసే కవిగాణ్ణి, వాడి కవిత్వం ఎంత గొప్పదైనా సమాజం శిక్షించి తీరుతుంది. జేరిన నలుగురూ తమ సంసారాల మీదనే యీ దాడి జరిగినదన్నంత కసితో, తమ భార్యల పాతివ్రత్యాన్నే భంగపరిచేందుకు సిద్ధపడిన విలాసపురుషుడనే ధోరణిలో సున్నంలోకి బొమిక లేకుండా నలగబొడవటంతో వదులుతే అదృష్టవంతుడు. పోలీసుస్టేషన్‌కు నడిపిస్తే ఇక తన తల నరికినట్టే భావించవలసి వుంటుంది!

ముక్కూ, మొహమూ తెలియని ముత్తయిదువు పోస్టులో పంపిన ఆహ్వానాన్ని అందుకొని, చంక లెగరేసుకుంటూ రేసుగుర్రమల్లే ఛంగు ఛంగున పరుగులెత్తటంలో ఉన్న 'రిస్క్'ను గూర్చి ఆలోచిస్తే వొంటిమీద గొంగళి పురుగులు పాకుతూన్నట్లే అనిపించింది. అయితే యీ రిస్కే ఆహ్వానంలోని ఆకర్షణ; థ్రిల్ కూడానేమో? అంత థ్రిల్‌ను తాను భరించ గలడా?

లేక, తీరా ఈ విద్యుల్లతను చూశాక శరీరంలోని నరాల అల్లిక నీటి ధార పడిన పొంగే పాలవలె చల్లారిపోతే? ఆమె తననుకూడా తన భర్త కోవలోనే వేస్తుంది. ఆ విషయం తన నొక సర్టిఫికెట్ రూపాన జీవిత మంతా వెన్నాడే నీడవలె ఉండేట్లు చేస్తుంది. ఈ విధంగా పొందే అవమానం క్షణికం కాదు. జీవితానికే సరిపడేటంత పెద్దదీ, తీవ్రమైనదీను. కనుక యిది ఆచరణ యోగ్యంగా తోచలేదు.

తన కవిత్వం ఒక సంసార స్త్రీని కోరరాని కోర్కెలకు గురి చేసిందంటే దాని శక్తి నిజంగా అద్భుతమే! ఒక సన్మార్గిని దుర్మార్గిగా చేసేందుకేమి, దుర్మార్గిని సన్మార్గిగా తిప్పేందుకేమి సామాన్య శక్తులకు సాధ్యమా? ఆ విధంగా చూస్తే తన కవిత్వం నిజంగా గొప్పదే! కాని తాను కవిత్వంద్వారా ఆశించింది ఇదా!

ఈ ఆలోచన రాగానే శివరావులోని సర్వశక్తులూ మూకుమ్మడిగా అతనిమీద తిరగబడినవి. శృంగార కవిత్వమంటే,ఆ శృంగారాన్ని స్వేచ్ఛగా ఎటుపడితే అటు ప్రయోగించేందుకా? దాంతో పొందిన తన్మయత్వంతో, ఆవేశంతో, పవిత్రత చెడని ప్రణయాన్ని ఆరాధించటం కాని, కుక్కల

సామెతగా వ్యవహరించమనా? ఈ కోణంలోంచి చూస్తే తన కవిత్వం తాను ఆశించినదానికి సరిగ్గా విరుద్ధ ఫలితాలను ఇచ్చింది!

యిరుగు పొరుగుల యువతుల్ని చూసి, వారి అందచందాలకు మెరుగులు దిద్ది ఊహల్లో వాళ్ళను తన ప్రియురాళ్ళుగా చేసుకొని, నాయకుడుగా తననే వుంచుకొని గుటకలు మింగుతూ కవిత్వారాధన, కవితోపాశన చేశాడు. నిత్యజీవితంలో తీరని వాటిని కవిత్వంద్వారా తీర్చుకొని ఆ కోర్కెలు వింతవింత రూపాలు ధరించి కరుడుగట్టి తనను ముంచి పారెయ్యకుండా ఈ విధమైన విడుదల నొకదాన్ని ఏర్పరచి బాలన్స్ పోకుండా తనను తాను కాపాడుకున్నాడు. తన కవిత్వాన్ని చదివినవారు తాను ఉద్దేశించిన వ్యక్తుల్ని బహుశా గుర్తించి వుండరు; ఆ మాటకొస్తే ఆ వ్యక్తులే తమను తాము గుర్తించి వుండకపోవచ్చు. తన శరీరం చెక్కు-చెదరకుండా వుండటమే అందుకు తార్కాణం. లేక ఆ వ్యక్తులు మాత్రమే గుర్తెరిగి తమను కవిత్వంద్వారాకూడా ఆరాధించే వాళ్ళున్నారని తమలో తాము గర్వపడ్డారేమో? కవితావస్తువు కావటమంటే సామాన్యమా మరి? ఏమైతేనేమి—ఎవ్వరూ తన ఎదుటపడి తమను కవితోపాసనకు ఇంధనంగా ఉపయోగించినందుకు ఫిర్యాదు చేయలేదు. తన ఆనందం తనదిగా ఉండనిచ్చినందుకు తా నెంతో కృతజ్ఞుడు కూడాను!

ఇదంతా సిద్ధాంతరీత్యా సాధించింది. విజయమో, కాదో వేరే సంగతి! నిత్యజీవితంలో తీరే అవకాశాలు లేని వాటిని తాను కవిత్వంలో తీర్చుకుంటే-యిప్పుడే విద్యుల్లత కవిత్వంలో తీరే కోర్కెల్ని నిత్య జీవితంలో తీర్చుకునేందుకు-అందునా ఆ ఊహలకు కర్త అయి తనద్వారానే అవి సిద్ధింప జేసుకునేందుకు సంసిద్ధ అయింది! ఈ వుత్తర దక్షిణ ధృవాల కలయికా, అన్వయం ఎలాటి విపత్కర పరిణామాలకు దారి తీస్తుందో?

తాను రాసిన కవిత్వం సాధించేది ఇదే ననేందుకు విద్యుల్లత సజీవ సాక్ష్యం; ఇలాటి ఇల్లాళ్ళు మరికొంత మందికూడా ఉండివుండాలి. గాలానికి పడింది ఒక చేప అయితే, నదిలో గుంపులు గుంపులే ఉండి వుండాలి మరి! ఇలాటి అప్లికేషన్స్ తనకు యిదివరకు రాలేదు. బహుశా అవి అందుబాటులో ఉన్న మరికొంతమంది విలాస పురుషులకు అంది వుండొచ్చు.

వారు ఆనందించి వుండొచ్చు. తమ కోర్కెల శిఖరాలకు అనుగుణంగా ఉండే విధంగా సోపానాల మాదిరి యేర్పరిచిన గేయాలకు అభినందలు చెప్పుకొని వుండొచ్చు. పేవ్‌మెంట్సు మీద పడేసి అమ్ముతూన్న తన సాహిత్యాన్ని కొని తాము గురి చూసిన ఇతర ప్రేమ పక్షులమీదికికూడా దాన్ని ప్రయోగించి, వాటిలో కొన్నిటిని పడగొట్టి, వశం చేసుకొని వుండొచ్చు.

ఇదంతా తలుచుకుంటే శివరావుకు కంపరమెత్తింది. తన సాహిత్యం చేసిన కల్లోలానికి భూమే కంపించిందా అనిపిస్తోంది. ఇదే నిజమనుకుంటే (అనుకోక తప్పేందుకు ఏతర్కమూ సహాయపడలేదు మరి!) దీనికంతకూ కర్త అయిన తన బాధ్యతలను విస్మరించటం ఎలా? అణుబాంబును కని పెట్టి, దాని రహస్యాన్ని వెల్లడించినవాడే అది చేసే కీడుకు పరోక్షంగా బాధ్యుడు కదా! కనుక తన సాహిత్యం ద్వారా శివమెత్తిన వారిని శాంతింప చేసే గురుతర బాధ్యతకూడా తనకు వున్నది.

ఈ ప్రశాంతిని సాధించేందుకు పరితల వెర్రిమొర్రి ఆలోచనలతో నిర్మితమైన కోర్కెల్ని తీర్చటం తన పని కాదు. ఈ కోవలోకి వచ్చే కుసుమ సుందర కోమలాంగులకు-వారు కోరిన పత్య మిచ్చి చికిత్స చేసేందుకు తాను సంసిద్ధుడైనప్పటికీ, కురూపులుగా ఉన్నవారికి కూడా ఇదే చికిత్స అని నిరూపించలేడు తాను. అందుకని అందరికీ పనికివొచ్చే చికిత్సావిధానాన్ని ఏర్పరచాలి!

అలాటి చికిత్సనుగూర్చి తీవ్రంగా ఆలోచించవలసిన అవసరం లేదు. సాహిత్యోపాసననుంచి విరమించాక, లౌకిక వ్యవహారాలతో శివరావు మనస్సు నిశితమైంది.

—తన కవిత్వం ఉద్దేశించింది 'అది' కాదనీ, ధర్మపథాన్నితప్పటమంత దారుణం మరి వుండదనీ, ఏమైనప్పటికీ పరస్త్రీలు తనకు తల్లులేననీ, ఇకనన్నా బుద్ధికలిగి సంసారాన్ని చక్క దిద్దుకోమనీ స్వయంగా విద్యుల్లతకు చెప్పాలి. ఈ పాడు కవిత్వాన్ని వ్రాసిన నేరానికి తన కిది తగిన శిక్ష-కాదు ప్రాయశ్చిత్తం!

ఈ నిర్ణయంతో శివరావు మనోభారం క్రమంగా తగ్గనారంభించింది. స్వయంగా ఒకసత్కార్యాన్ని చేసేందుకు కావలసిన వుత్సాహప్రోత్సాహాలూ,

ఆవేశమూ, శక్తీ, వికాసమూ మొదలైనవి అతన్ని ఆవహించినవి. నైతిక కదన రంగంలోకి ఉరికేందుకుగాను ఆతృతతో సూర్యాస్తమయానికి ఎదురు చూడ సాగా డతను.

2

సమయం ఆసన్న మవుతూన్నకొద్దీ శివరావు గుండెలు కొట్టుకునే వేగం కూడా అధికమవసాగింది. తా నెలా ఆమెను సమీపించాలి? ఎలా మాట్లాడి తార్కికంగానూ, సంతృప్తికరంగానూ మారుమాటాడకుండా అనుసరించే విధంగానూ చేయాలి? చివరకు తన కీ వింత కోర్కె కలిగినందుకు ఆమెను పశ్చాత్తాపపడేట్లు చేయాలి. చూస్తూ చూస్తూ అగ్నిగుండంలో పడకుండా కాపాడిన తన మేలుకు ఆమె కృతజ్ఞతను స్వీకరించి వికసించిన మనస్సుతో హాయిగా యెలా మరలి రావాలో ఆలోచించాడు శివరావు.

మదించిన ఆడది మదపు ఏనుగులాటిది. సరైన అంకుశం లేకుంటే మావటీవాణ్నే హతమార్చినా ఆశ్చర్యం వుండదు. అయితే తాను ఏర్పరచు కొని పదునుపెట్టిన ఆయుధం ద్వారా తనకు విజయం లభించగలదనే ఆశ శివరావులో పూర్తిగా వున్నది. తన కవిత్వానికి స్వశక్తుల్నీ, స్వధర్మాల్నీ తప్పి వశమైపోయిన విద్యుల్లత, తా నిప్పుడు చెప్పదలచుకొన్న మాటలకు మాత్రం వశం కాకుండా ఉంటుందా? తెల్లని కాగితంమీద నల్లని అక్షరాల ప్రభావానికే ముగ్ధురాలైన ముద్దుగొమ్మ తాను నోరారా చెప్పే ధర్మాన్ని తిరస్కరించ గలుగుతుందా? తనపట్ల వుండే అనురాగం, తన మాటలుమీది గురీ తన తర్కం మొదలైన వాటికి ఆమె లొంగితీరాలి మరి!

కాని సాధారణ పరిస్థితుల్లో అయితే తాను సాధించదలచుకొన్నది. అంత కష్టమేం కాదు; ఇప్పు డామె మకరాంకుని మైకంలో పడిపోయి ఉన్మాదినివలె వున్నది. కామిని కామతాపంతో తహతహలాడే సమయంలో ఆమె మనసారా వాంఛించిన మగవాడు ఎదురుపడితే కొమ్ములతో పొడిచే పోకిరి ఆవు వలెనే ప్రవర్తిస్తుంది. తాను మనసులోంచి పూర్తిగా అలాటి పిచ్చి కోర్కెలను తుడిచిపారేసినమాట వాస్తవమే కాని, తనను చూడగానే ఆమె మీదపడి ఆసరా దొరికిన లతవలె తనను పెనవేసి పైపైకి పాకిపోతే? విద్యుల్లత తాకిడితో ఆ విద్యుత్ కూడా తన నరనరాల్లోకీ ప్రవహించి తనను

తలకిందులు చేస్తే? చికిత్స చేయబోయే తానే ఆ వ్యాధికి గురైన వైద్యుని సామె తవుతుందేమో?

చదువు సంస్కారాలున్న సంసారి సిగ్గూ లజ్జా విడిచి అంత బహిరంగంగా, అసహ్యకరంగా ప్రవర్తించదు. అధవా అలాటి ప్రమాదమేదన్నా సంభవించినా, తన మనస్సు తన ఆధీనంలో ఉన్నంతవరకూ విషమించకుండా చూసుకోవచ్చు. కామ వ్యామోహంలో కన్ను గానని చిత్రాంగి సారంగధరుణ్ణి ఏం జేయగలిగింది? ఉద్రేకంతో ఊగిపోయిన ఊర్వశి అర్జునుణ్ణి ఏం చేయగలిగింది? వలపు తలపుల భారానికి లొంగిపోయిన వరూధిని ప్రవరుణ్ణి ఏం సాధించగలిగింది? కాముక వ్యాపారంలో స్త్రీ పురుషుల్లో ఏ ఒక్కరు సహకరించకపోయినా అది కొనసాగ నేర దనేది కాచి వడగట్టిన సత్యం. తాను చలించకుండుటమే తనకూ, ఆమెక్కూడా శ్రీరామరక్ష!

అయితే తానుకూడా కేవలం రక్త మాంసాలున్న సామాన్య మానవ మాత్రుడు! మహా తపశ్శాలి విశ్వామిత్రుణ్నే మేనక మోహపాశంతో బంధించింది! అమాయకుడైన ఋష్యశృంగునికి వేశ్యప్రణయ పాఠాలు నేర్పింది! అందుకనే కామించిన కామిని అంటే కొరకరాని కొయ్య అనే అభిప్రాయం! ఏమైతేనేమి-ఇది తనకొక అగ్నిపరీక్ష; నిప్పుల్లోకి దూకి వొళ్ళు కాలకుండా బైటపడటంలోనే తన ప్రతిభా, సామాజిక క్షేమం ఇమిడి వున్నవి.

ఈ గొడవంతా లేకుండా ఆ వుత్తరాన్ని భస్మంచేసి మెదలకుండా ఊరుకుంటే మంచిదేమో ననిపించింది శివరావుకు. తాను ఊరుకుంటే ఆమె ఊరుకుంటుందనే గారంటీ ఎక్కడ? ఈసారి రిజిస్టర్డ్ ఉత్తరం, దానికీ జవాబులేకుంటే సరాసరి తన ఇంటికి రావటం చేసినా చేయవచ్చు. ఉన్మాద దశలో-అందునా మదపిచ్చిలో—మానవుని ప్రవర్తనకు ఒక దారీ తెన్నూ వుంటుందా? మనస్తత్వ శాస్త్రానికి అతీతంగా పిచ్చిపిచ్చి పనులు చేసినా ఆశ్చర్యం అనవసరం!

ప్రపంచంలో కొంతమంది పాడుపనులు చేసేవాళ్ళూ, మరికొంత మంది ఆ పాప పరిహారార్థం మంచిపనులు చేసేవాళ్లూ ఎప్పుడూ వుంటూనే వున్నారు. తాను చేసేపని తాలూకు ఫలితాలు బైటపడినప్పుడే ఆ పని మంచిదో చెడ్డదో తేలేది. తాను యెన్నడూ కలలోకూడా తలవని దారుణ ఫలితాలు వచ్చిపడినందువల్ల తాను చేసింది పాడుపని అని ఇప్పుడు నమ్మ

వలసి వచ్చింది. దీన్ని సరిదిద్దటం వేరొకరి బాధ్యతగా వొదిలివేయటం మరొక తప్పు చేయటం. తన కీ అవకాశా లున్నప్పుడు తను వ్యాప్తి చెందించిన వ్యాధికి తానే చికిత్స నివ్వటం సర్వాంగీకారమైన విషయం.

సమాజంలో మూఢనమ్మకాలతో సామాజికుల నిత్యజీవితం కష్టభూయిష్ట మవుతూండగా, కొంతమంది సంస్కారులు బయలుదేరి, ఆ యా సంస్కరణలను చేస్తూ, చెడిపోయిన బండిని మరామత్తులుచేసి సవ్యంగా నడిపించటం జరుగుతూనే వున్నది. ఇక్కడ తనే డ్రయివరూ, తనే మెకానిక్కూ. బహుశా లోక మరామత్తు తన శక్తికి మించిందే అయివుండ వచ్చు. కనీసం ఈ ఒక్క వ్యక్తినీ సక్రమ మార్గంలో నడిపించగలుగుతే తను ధన్యుడు. తన కా శక్తికూడా లే దనుకోవటం తన అసమర్ధత. ఫలిత మేదైనా గట్టి ప్రయత్నమైనా చేయకుండటం అవివేకం కదా!

ఇంతమంది కవులూ, మహా కవులూ ఛోటా కవులూ టన్నుల పరిమితిలో కవిత్వాన్ని దించారు. కాని బహుశా యెవ్వరికీ ఇలాటి విచిత్ర సంఘటన ఎదురై వుండదు. అలాటి దృష్టాంతర మేదైనా ఉంటే ఇప్పుడు తనకు కొంతవరకూ వుపయోగించేది. గండక త్తెరలో తలపెట్టిన ట్లయింది, తన పని. చిత్రాతిచిత్రమైన స్థితిలో ఇరుక్కోవటం తన కిదే మొదటి అనుభవం. బహుశా చివరిదికూడా అవాలని తాను వేయిదేవుళ్ళకు మొక్కుకున్నాడు.

ఇంకా ఆలోచిస్తూ కూర్చుంటే లాభంలేదు. బయలుదేరవలసిన వేళ అయింది. రోగికిలేని భయం శస్త్రకారుడికి పట్టిన సామెతగా ఉన్నది శివరావు స్థితి!

చూడగానే అసహ్యించుకోకుండా తన పర్సనాలిటీ ఆమెను ఆకర్షించేదిగా ఉంటేనే తన మాటలమీద ఆమెకు గురి ఏర్పడుతుంది. రోగిని దర్శించే డాక్టర్లు అందచందాలతో గాకుండా తెల్లని దుస్తులతో, నవ్వు ముఖంతో పరిశుభ్రంగా వెళ్ళవలసిన బాధ్యతను కలిగి వున్నారు కదా!

అందుకని శివరావు కొంచెం అలంకరించుకున్నాడు. భావకవిత్వం రాసే రోజుల్లో మధ్య పాపిడీ. వొదులు సిల్కులాల్చీ, వల్లెవాటు ఉప్పాడ జరీ ఉత్తరీయం-కేవలం కవితా సామగ్రిగా ఆవేశా న్నిచ్చేవిగా ఉద్దేశించి ధరించేవాడు. కవితోపాసనకు స్వస్తిచెప్పాక ఆ పగటి వేషంకూడా మార్చాడు. ఇప్పుడు తిరిగి భావకవిగా దర్శనం ఇవ్వాలి కనుక ఆ వేషమే

ధరించటం ఉచితమని భావించాడు. జులపాలు తీసివేసినా అవి వున్నట్లే భావిస్తూ తల ఆడించి చూసుకున్నాడు.

అలంకరణపూర్తిచేసుకొని తనను తానుఅద్దంలో చూసుకొని'కవిత్వం సంగతి దేముడికెరుక-కాని భావకవి అందచందాలన్నీ ఈ రూపంలో దుస్తుల్లో ముమ్మూర్తులా ప్రస్ఫుటిస్తున్నవి!' అనుకొని తృప్తి పడ్డాడు. తాను ముట్టించిన అగ్నిని ఆర్పేందుకు బయలుదేరే ఫైర్ ఇంజిన్‌వలె రోడ్డున పడ్డాడు.

సరాసరి వెళ్ళి ఎదుర్కోవటమే గురిగా పెట్టుకుని ఇతర వెర్రిమొర్రి ఆలోచనలను తలలోకి చేరనీయలేదు, శివరావు!

సరికొత్త రకం శృంగార నాయికను కలుసుకోవటం యిదే మొదటి సారి! అందుకని ఆమె మందిరం సమీపిస్తున్న కొద్దీ గుండెలు పీచు పీచు మంటూన్నవి! కలంతో రాసే కవిత్వంతో అయితే ఇలాటి సంఘటనను చీల్చి చెండాడి వుండేవాడు! కాని ఇది నిత్యజీవితంలో యదార్థ స్వరూపాన ఎదురయ్యేప్పటికి యీ పాడు భయం పట్టి పీడిస్తోంది. పాస్‌పోర్ట్‌లాంటి వుత్తరం సపోర్టు తనకు ఉన్నదనే ధైర్యం ముందుకు నెడుతోంది. తొందరలో ఆ కవరు మరచిపోయి వచ్చానేమోనని జేబు తడివి చూసుకొని, అది జేబులోనే వున్నందుకు సంతోషించాడు.

పుట్టి పెరిగిన వూరు కనక విద్యుల్లత ఇల్లు కొనుక్కోవటం అంత కష్ట మవలేదు. ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షత వహించిన వ్యక్తివలె ఇరవై సంవత్సరాల సుందరాంగి వీధి గుమ్మానికి ఆనుకొని ఏ ప్రియుని కోసమో ఎదురు చూస్తూన్నట్లు తోచింది శివరావుకు. ఈమె విద్యుల్లత అయి ఉంటుందా? అందచందాలను బట్టీ, వేషభాషలను బట్టీ (ఆమెతో మాటలు కలపకపోయినా ఆమె కళ్లు మాట్లాడే భాషద్వారా వెలువడే భావాలను భావకవి దుర్భిణిలో నుంచి చూసి, విని, తెలుసుకో గలిగాడు!) తీరు తెన్నులను అనుసరించీ, విలాస వైఖరిని గ్రహించీ, మొహంలో దేదీప్యమానంగా వెలుగొందే సంస్కృతిని గమనించీ యీమె విద్యుల్లతే అయి ఉండా లనుకున్నాడు. ఇంతకన్న తక్కువ మెట్టున ఉన్న మగువ తన భావకవిత్వ సారాన్ని ఆస్వాదించేందుకు అనర్హురాలని తన నమ్మకం. అదీగాక ఇలాటి సుందరిముందు కూడా తన మనస్సు పట్టు తప్పదని రుజువు చేసుకోవటంలో జీవిత మంతా గర్వించదగిన దాన్ని సాధించిన ట్లవుతుంది.

తా నామెను గుర్తించలేకపోయినా, తనను చూడగానే ఆమె గుర్తించి తీరాలి; కనుక నడుస్తున్నవాడల్లా ఆ ఇంటిముందు కొచ్చినపుడు దాదాపు నిలబడిపోయినట్లు నడిచాడు. అయితే ఆమె తనను గమనించలేదు! ఒక్క-క్షణం గడిచాక ఒక్క-సారి తన వైపు యదాలాపంగా చూసి, ఎవరో లెమ్మన్నట్లు, తన కెందుకు లె మ్మన్నట్లు మొహం మరో పక్క-కు తిప్పుకుంది.

ఈమె విద్యుల్లత అయి వుండకపోవచ్చనే సందేహం శివరావును పీడించింది. ఆగి పలకరించే సాహసం లేక, సరాసరి వీధి చివరిదాకా నడిచి వెళ్ళాడు. లేక తాను నవ వేషధారణలో చేసుకున్న మార్పు కారణంగా ఆమె గుర్తించలేదేమో? ఈ ముసుగులో గుద్దులాట దేనికి? తాను ఫలానా అని తనని తానే పరిచయం చేసుకుంటే? లేక ఆమె తేరపార జూసే అవకాశమిస్తే, ఎటూ తనకోసం యెదురుతెన్నులు చూస్తూనే ఉన్నది, కనుక, ఘనస్వాగతం ఇవ్వకపోదు. స్వల్పమైన పొరబాట్లు జరుగుతేమాత్ర మేం సర్దుకొని పోవాలికాని! లేక ఈమె విద్యుల్లతే కాని పక్షంలో—ఆమె యిచ్చిన విలాసాన్ని అనుసరించి కనుగొన్న యిల్లు అదే కనుక, అసలు విలాసిని సందర్శనం అవక మానదు. సంస్కరించేందుకు బయలుదేరిన వాడు ఆ 'చెడు' ఎంత మారుమూలల్లో దాగి ఉన్నప్పటికీ దాన్ని ఓపికతో వెతికి జుట్టుబట్టి బయటి కీడ్చి సంస్క-రించే తీరాలి కదా! ఒక సత్కార్యాచరణలో తన కీ పాడు శంకలు కలగరాదు.

తనకు తను ధైర్యం చెప్పుకొని వెనక్కు తిరిగాడు; సాయంత్రపు చల్లగాలికి పెనవేసుకొన్న వల్లెవాటు తెరచాపల్లే గాలికి భంగుచంగున ఆడుతోంది. రిమ్‌లెస్ కళ్ళజోడును సరిచేసుకొని, వయ్యారంగా చేతు లూపుకుంటూ హంసనడకల్ని అనుకరిస్తూ వొళ్ళు తిప్పుకుంటూ నడిచి వస్తున్నాడు శివరావు. అతని దృష్టి అంతా వీధి గుమ్మాన్ని ఆనుకొని ఉన్న ఆ వయ్యారి మీదనే వున్నది. ఆమె దృష్టి మాత్రం యెటున్నదో తనకు తెలియటంలేదు.

ఈసారి నిలబడిన ఆమె ఎదుటికే సరాసరి వచ్చి నిలబడ్డాడు; ఆమె దృష్టి శివరావుమీద నిశ్చలమై అంతలోనే తళుక్కు-మన్న మెరుపువలె మరో దిక్కు-కు పయనమైన ట్లయింది. పేరుకు తగిన చూపులే ననుకున్నాడు

శివరావు. తనను గుర్తించలేదనేది నిర్ధారణ ఐంది. అసలీమె విద్యుల్లత కాదేమో? తనను ఆహ్వానించి తనకు ఎదురురాకపోగా ఏ వంటింట్లోనో పనులు చూసుకుంటోందేమో?

మింగాలేక, కక్కాలేక ఈ బాధపడటం చాలా అనవసరం. తా నిలా అందాలు చిందేటి అతివ యెదుట నిలబడటం అసభ్యంగాకూడా తోచింది.

అందుకని గొంతు సవరించుకొని "ఇక్కడ విద్యుల్లతగారి ఇల్లు ఏదండీ?" అన్నాడు, ఆమె భర్త పేరు తెలిసివుంటే ఆ పేరే అడిగేవాడు. తెలియదు కనుకనే ఈ పెద్ద యిబ్బంది వచ్చిపడింది,

గుర్రం సకిలించినట్లయి ఆమె చప్పున శివరావు వైపు చూసింది అంటే చాలదు, చాలా నిశితంగా నఖశిఖపర్యంతమూ గుచ్చిగుచ్చి రెండు సార్లు చూపులను తిప్పి తామరపువ్వులాటి ముఖారవిందంమీదికి తుమ్మెద దంపతులు వాలి, ఒక దాన్నొకటి కావలించుకునేందుకు ప్రయత్నం చేస్తున్నవా అన్న విధంగా ఆమె తన కనుబొమల్ని దగ్గిరికి చేర్చింది.

"ఎందుకూ?" అన్న దామె.

"పని వున్నది!"

"నేనే....ఏమిటా పని?" మాటలు వాడిగా, వేడిగా, నిర్లక్ష్యంగా, చిరాకుగా, చీదరింపుగా ఉన్నవి.

శివరావు గొంతులోంచి ఒక్క గుటక కడుపులోకి దూసుకొని పోయింది. వీధిలో నిలబడి ఆట్టేసేపు యీ ఇల్లాలితో మాట్లాడటం చాలా ఇబ్బందిగాకూడా తోచింది, విద్యుల్లత ఈమె అయినప్పుడు—ఆ ఉత్తరానికి కర్తయిన ఈమెకే తెలియదా ఏం రాసిందో? ముఖకళనుబట్టి పిచ్చిదిగా తోచలేదు. కాని వెర్రి వేయి రకాలయితే, ఇదొక రకమేమో తెలియదు.

మొదటి చూపుల్లోనే మోహించి ప్రణయంలో తలకిందులుగా పడిన యీ మోహనాంగి, ఇప్పుడు ఇంతగా తేరిపారజూచిన తనను గుర్తించకపోవటంలో, లేక గుర్తించనట్లు నటించటంలో అంతరార్థ మేమిటి? అయిన వా రెవరన్నా పరిశీలిస్తూంటే, ఈ ఎత్తు ఎత్తిందా? ఈ అనుమానం రాగానే శివరావు ఒక్కసారి వీధి వీధంతా కలయజూచాడు; వీధిలో ఆడుకునే పిల్లలూ, చాలా పలచగా ఉన్న పాంధులూ తప్ప అతనికి ఇంకే విశేషమూ కనిపించలేదు.

ఏమైతేనేం-ఇక యీ నాన్పుడు వ్యవహారం మరి లాభంలేదు. ఇంజక్షన్ చేయటమే చికిత్సగా నిర్ణయించి సిరింజ్ పట్టుకొని వచ్చిన డాక్టర్‌ను చూసి భయపడి, తనకు వ్యాధే లేదని మొండికేసిన పిల్లవాడి మన స్తత్వం గుర్తొచ్చింది శివరావుకు; చికిత్సచేసి తీరవలసిన తన బాధ్యతకూడా పట్టి బాధిస్తోంది.

పాస్‌పోర్ట్‌లాంటి ఉత్తరాన్ని జేబులోంచి కాస్త పైకి లాగి-"మీరు నన్ను ఆహ్వానించారు-ఈసాయంత్రం!" అన్నాడు.

ఆమె మరొక్కసారి శివరావును పైనుంచి కిందికి చూసింది. ఎవరో పెద్దమనుషులు అటుగా వెడుతూ ముందు ఆ అందాలకుప్పనూ, ఆ తరువాత అక్కడేం జరుగుతుందోననే ఆతృతనూ చూపుల్లోనే వెల్లడించారు.

మొత్తానికి విద్యుల్లత తెలివిగలదే! అందుకనే "లోపలికి రండి!" అన్నది, స్వరంలో మృదుత్వాన్ని మేళవించి,

ఎదురైన ఆపద మొదటి మెట్టుదాటాడు శివరావు.

ముందు వరండా; దాన్ని ఆనుకొని ఉన్నది పడకగది, ఆమెతో పాటు సరాసరి పడకగదిలోకే వెళ్ళాడు శివరావు. అగరవత్తుల పొగ తాలూకు ఘుమఘుమలతో,మల్లెల వాసనలతో వాతావరణం మత్తెక్కిస్తున్నది. తనకోసమే ఎదురుచూస్తూ అన్ని ఏర్పాట్లూ యీమె సక్రమంగా జరిపించి వుంచి-తనను చూసికూడా చూడనట్లు నటించటం ఒకింత బిగువు చూపి. ఆకర్షణను పెంపొందించుకోవటమో, లేక నెరజాణత్వాన్ని ప్రదర్శించి రసి కతను వొలకబోయటమో శివరావుకు అర్థమవలేదు. పడకగదిలోని అలం కరణలు చూస్తే విద్యుల్లత అభిరుచులు ఉత్తమతరగతికి చెందినవనే అభి ప్రాయం కలగక మానదు.

తన మనస్సుకూడా రసికత్వంతో నిండకముందే, ఆమెతోపాటే తానుకూడా కామగుండంలోపడి భస్మం కాకపూర్వమే, మేలుకొని తన బాధ్యతలను నిర్వర్తించి, నిర్వికారంగా, పవిత్రంగా బయటికి నడిచి ధన్యు డవాలనే నిశ్చయం శివరావును తొందరపెట్టింది. కావాలని సుడిగుండంలో పడిన వ్యక్తిని రక్షించబోయి, అలివిగాక తానూ మునిగిపోకుండా చూసుకో వాలి. 'నీతికీ, అవినీతికీ మధ్య ఉండే కనపడీ కనపడని ఆ సన్నని చారకు

అటు పడకుండా మెలకువగా ఉండాలి' అని తనను తాను హెచ్చరించు కున్నాడు-శివరావు.

"ఏ ఉత్తరం?" అన్న దామె; సంభాషణ ఎలా మొదలుపెట్టాలో తెలియక తికమకపడే శివరావు ఇబ్బందిని దాటించింది.

ఇప్పటికీ ముడివడిన ఆమె కనుబొమలు ఇంకా విడివడక పోవ టాన్ని గమనించిన శివరావుకు ఆమె మాటలు సీరియస్‌నెస్‌తో కూడినవేనని నమ్మక తప్పలేదు.

అరికాలిమంట నెత్తికెక్కుతూండగా ఎలాగో తనను తాను సంబా ళించుకొని, "మీ పేరు విద్యుల్లతగారేనా?" అన్నాడు సంశయాలనూ, సందేహాలనూ మొదటినుంచీ సమాధానపరుచుకోవడం మంచి దనుకొని.

"ఔనని చెప్పానుగా!" అన్న దామె విలాసంగా, అజంతా విగ్రహం లాగ వొంగి పందిరిమంచాన్ని ఆనుకొని. తాను కవిత్వం రాసే రోజుల్లో అయితే ఈమెను ఎదురుగా ఉంచుకొని అత్యద్భుత విధానంలో కవిత్వం గీకి పారేసి ఉండేవా ణ్ననుకున్నాడు-శివరావు.

"మీరు నాకు వ్రాసిన లేఖ!"

"నేనా? ఏదీ?"

తను ఆమెను "ఏమండీ!" అని సంబోధిస్తూంటే ఆమాత్రం గౌరవ వాచకాన్నికూడా ఆమె ప్రయోగించటం లేదని శివరావు గ్రహించాడు. అంత చనువు లేకపోయినా, తన ఆధిక్యతను ఆమె తనమీద ఎందుకు ప్రయోగాత్మకంగా నిరూపించవలసి వస్తోందో మాత్రం అర్థం కాలేదు. మర్యాద యిచ్చి పుచ్చుకోవలసిందనే విషయాన్ని కూడా విస్మరించటం ఈమెకే చెల్లిందేమో? లేక ఎక్కడో జరిగిన పెద్ద పొరపాటును తనకు అనుకూలంగా తీసుకొని, అధికారాన్ని చెలాయించేందుకు ప్రయత్నిస్తూండి వుండాలి!

"ఈ వుత్తరం—" అని జేబులోంచి కవరు తీసి ఆమె కళ్ళముందు టపటప లాడించి, తన ఆర్గ్యూమెంటు గెలిచే పరిస్థితుల్ని ఏర్పరచిన లాయర్ పోజు వేశాడు.

ఆ కవరు చూశాక ఆమె కనుబొమ ముడి కాస్త విడింది.

"కవిగారు తమర్ని పంపారా?" అన్నది కనబడీ కనబడని చిరునవ్వుతో.

"నేనే ఆ కవిని!" కవిగాడి భృత్యుడని తనను ఆమె ఎందుకు పొరబడిందో తెలియలేదు. ముఖం మార్చకుండా కాస్త వస్త్రధారణ మార్చేప్పటికి గుర్తుపట్టలేని మార్పు తనలో యెలా సంభవమైనదో!

"మీ పేరు?"

"ఈ కవరుమీద ఎడ్రస్ రాసిన నీకు తెలియదా?" గంభీరస్వరంతో ఏకవచన ప్రయోగాన్ని తీవ్రంగానే చేయవలసిన సమయమని శివరావు నిశ్చయించుకున్నాడు.

"మీరూ కవిత్వం రాస్తారా?" వెకిలిగా నవ్వుతోం దామె. పిలిచి అవమానించేందుకు ఈమెకు యెంత సాహసం!

"రాస్తాడే-రంకులాడీ!....వల్లెవాటు వేసిన పల్లెవాడల్లా కవిత్వంగాక మరేం రాస్తాడంట? గడ్డం పెంచిన ప్రతి గాడిదా మైకం కమ్మిన నీ కళ్ళకు టాగూరల్లేనే ఉంటాడే!....ఎవడ్రా నువ్వు?" మెరుపు తీగల్లే తనముందు విద్యుల్లత ఉంటే, ఉరుములు పిడుగులల్లే ధ్వనించిన ఆ కంఠ స్వరానికే శివరావులో కంపర మెత్తింది. విద్యుల్లత మొహం వెలవెలబోతూండటం చూసి, ఏదో గొప్ప ప్రమాదం - పేవ్‌మెంటుమీద నడిచే వాడి వెనుకనుంచి శరవేగంతో వచ్చి గుద్దిన లారీవలె వచ్చిపడిందనే విషయమూ అర్థమైంది. ఆ స్వరానికి గదిలోని ప్రతివస్తువూ కంపిస్తూండటం చూసి, వాటితోపాటే తానుకూడా కంపించిపోతున్నట్లు తెలుసుకున్నాడు శివరావు.

వెనుదిరిగి చూశాక ఆ కంపరం, కంఠస్వరానికి అనువుగావున్న ఆకారానికి ఒక అలంకరణేననికూడా తెలుసుకున్నాడు. ఎప్పుడూ కమ్మని కలలు కంటూ, కమనీయమైన కుసుమకోమలుల్ని మాత్రమే ఊహించి ఇదివరలో రాసిన కవిత్వాన్ని జ్ఞాపకం చేసుకొంటూ, చల్లని వెన్నెలవలె హాయిగా, ఆనందంగా ఉల్లాసంగా ఉండే సంఘటనలకి అలవడి వున్నాడు శివరావు. తాను ఊహించలేని, చూడని కొత్త ఆకారం-రాజకుమారిని బందీగా వుంచి అనుభవించే రాక్షస స్వరూపం భూత భేతాళాది ఆకారం— కోరమీసాలతో, కారం కురిపిస్తున్నట్టుండే కళ్ళతో, అనాగరిక, అరసికతలకు రూపకల్పనగా కనిపించే ఆ వ్యక్తి దర్శనంతో శివరావు గడగడ లాడి

పోవటం-శివరావు బలహీనతే ననేందుకు వీలులేదు. ఎందుకంటే ఇలాటి గండకత్తెరలో ఇరుక్కున్న వా రెవరైనాసరే ప్రస్తుతం శివరావు పొందే మానసిక పరిణామాలనే తప్పక పొందుతారని నమ్మకంగా చెప్పవచ్చు.

అలనాడు సిద్ధాంత రూపాన ఉన్న తన కవిత్వ సరంజామాను కేవలం తూకానికి కొనేందుకు యమధర్మరాజల్లే వచ్చిన బుక్ కిల్లర్ వలెనే, ఇప్పుడు ప్రయోగాత్మకం చేసిన కవిత్వాన్ని సృష్టించిన ఈ కవిబ్రహ్మనే హతమార్చేందుకు వచ్చిన శక్తి సంపన్నుడైన దుష్టశక్తివలె ఈ వ్యక్తి కనిపించాడు.

జవాబు యెలా ఇవ్వాలో తెలియక తికమక పడుతూంటే శివరావు వీపుమీద చరిచిన చరుపుకు ఒక పెద్ద అరుపు జవాబై ఉండవలసింది; ఆ మోతకు కూతపట్టి ఉండవలసింది. ఎలాగో నిభాయించుకున్నాడు.

"ఎవడ్రా నువ్వు? ఎందుకొచ్చావ్?" అన్నదా భేతాళరూపం శివరావును తనవైపుకు తిప్పుకొని,

ఆ గదికి ఉన్న ఒకే ద్వారానికి అడ్డుగా భూతం మల్లే నిలబడి ఉన్నాడాయన! ('వాడు' అని మనసులో అనుకునేందుకే శివరావుకు భయం వేసింది.) జారి దూసుకొని పోదామన్నా వీలులేకుండా ఉన్నది.

ఆ భీకరాకారుని కండలు తిరిగిన కరం మళ్ళీ పైకి లేచింది. అది సరాసరి గురిగా తన తలమీద పడితే ఆ గుద్దుకు గిద్దెడు మిరియాలు కక్కవలసి ఉంటుందని తెలుసుకున్న శివరావు ఒణికిపోయే కంఠంలోంచి తుంపేసినట్లుగా "ఈ....ఉ....త్త....రం!" అన్నాడు. వొణికే చేతులతో జేబులోంచి ఉత్తరాన్ని బయటికి తీస్తూ.

రెప్పపాటులో కవిగారి చేతుల్లో ఉన్న ఉత్తరాన్ని ఆ వికృతాకారుడు గుంజుకున్నాడు. తను ఉత్తరం చదువుతూండగా కవిగాడు జారిపోకుండా వుండేందుకుగాను కాలు గుమ్మంమీదికి జాచి ఉంచి, ఉత్తరాన్ని చదివాడు. ఆ తరువాత ఘీంకరింపులాటిది కవి కర్ణ పుటాల్లో జొరబడింది.

"కులటా! నేను కాంప్‌కు వెళితే నావెనుక ఇదా నాటకం?" అన్నాడు, ఆమె భర్తగా తనను తాను యెరుకపరచుకొన్న దానవునిలాటి (కవి దృష్ట్యా, బహుశా విద్యుల్లత దృష్ట్యా కూడానేమో?) మానవుడు!

"కవికుమారా! ప్రేమ కవిత్వంతో ప్రియురాళ్ళవేట సాగించావా?"

"లేదు....లేదు....సత్యప్రమాణ పూర్తిగా చెపుతున్నాను. 'ఇది నీకు తగ' దని నచ్చచెప్పేందుకే నే నిక్కడికి వచ్చాను. నా హృదయాన్ని చీల్చి చూస్తే...."

"చీల్చనీ....చీల్చి చండాడనీ!" అని ఒక్క ఉరుకులో శివరావుమీద పడ్డాడు, విద్యుల్లతా నిజనాధుడు!

"ఒద్దు....ఒద్దు....ఖూనీకేసు అవుతుంది!" అంటున్నాడు శివరావు, బలమైన ప్రత్యర్థి చేతులమధ్య నలిగి నల్లేరుకాడ అవుతూ.

"ఖూనీ వొద్దులే....ఇలాటి పాడు, చీడ కవిత్వం మరి రాయకుండా ఉంటావా?"

"రాయటం మానేసి చాలా రోజులైంది!"

"ఉహుఁ వీడూ సార్వభౌముడటే సరసజాక్షీ!" అని భార్యవైపు తిరిగి ఆమె గుడ్లు మిటకరించి గుటకలు మింగుతూండటంచూసి "రాజుల కాలం పోయిందిరా కవిగా! కాపరాల కూకటి వేళ్ళకు ప్రమాదకరంగా ఉండే పురుగుల్ని ఏరి పారేస్తారా!" అని దభీ దభీమని నాలుగు మణుగు గుద్దులు శివరావు వీపుమీద కుమ్మరించాడు.

శివరావు శరీరం పైత్యం ప్రకోపించినట్లు వికారంతో, తలతిరుగు తూన్న ట్లయింది. పైన పడిన పర్వతం ఏమాత్రం సందు ఇచ్చినా తెరిచిఉన్న వీధిగుమ్మంలోంచి విల్లువిడిచిన శరంవలె దూసుకొని పొయ్యే ఎత్తులో ఉన్నాడు శివరావు. శివరావనే తాను శవరావుగా మారకపోవటమే ప్రస్తుతం తన అదృష్టాలలో ఒకటనే నమ్మకంతోకూడా ఉన్నాడు.

"ఇక ఎప్పుడైనా ఈ వీధిన కనిపించావో డొక్క చీరి పారేస్తాను! జవాబు చెప్పు—"

"ఇటు రాను!" అన్నాడు శివరావు నీరస స్వరంతో.

"చెంపలు వేసుకో!"

చప్పుడయేట్లు చెంపలు వాయించుకున్నాడు శివరావు.

స్థూలకాయుడు యీ శిక్ష చాలునా, చాలదా, అని ఆలోచించే విధంగా పట్టువిడిచాడు. అంతే! శివరావు కళ్ళనున్న రిమ్‌లెస్ కళ్ళజోడు కిందపడి పోయినా, దాన్నిగూర్చి ఆలోచించకుండానే ఎంతో ప్రయత్నంమీద కాళ్ళూ, చేతులూ స్వాధీనంలోకి తెచ్చుకొని, పరుగుపరుగున గుమ్మం దాటుతున్నాడు.

"చచ్చాను!....నన్ను చంపేస్తున్నాడు! రక్షించండి!" అనే కోమల స్వరాలు అతి దీనంగా అర్థిస్తున్నప్పటికీ శివరావు అవేమీ వినిపించుకోకుండా, మళ్ళీ వెనుదిరిగి చూడకుండా ప్రేమపక్షిగా బయలుదేరిన శివరావు కేవలం పక్షిగా (అక్కుపక్షి కానందుకు సంబరపడి!) రెక్కలు విప్పి చెంగు చెంగున ఎగురుకుంటూ ఇంటిదారిన అదే పోత పొయ్యాడు. సంస్కరణ కార్యక్రమానికి నీళ్ళధార వదులుకొని ఆ రాత్రి వేడినీళ్ళ కాపువేసుకొని పీడ కలలతో గడిపాడు.

భావకవిత్వం రాయటం మానుకున్నాక, ఆ కవిత్వాన్ని చదవటం కూడా మానుకొన్న కారణాన తనలాగే మరో శివరావు బయలుదేరాడనీ, వాడికి బట్వాడా కావలసి ఉత్తరం తన పాలపడబట్టే, ఈ తిప్పలు తనకి తప్పలేదనే విషయం నసాళం అంటేట్లు అర్థమైంది. వాడి శరీరానికి బదులు తన శరీరానికి మరామత్తు జరిగింది. ఎవరి శిక్షనో తాను అనుభవించటం సంస్కరణోద్యమంలో జమపడుతుందో లేదో మాత్రం శివరావుకు తెలియదు; తెలుసుకోవాలనీ అతనికి లేదు.

—జనవరి, 1963.